

Slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB

– vad åklagaren behöver kontrollera före åtal

Rättslig vägledning 2022:27
Utvecklingscentrum
Augusti 2022

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Allmänt om slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a §	4
2.1	Kortfattad bakgrund.....	5
2.2	Underrättelse om slutförd förundersökning	5
2.2.1	Muntlig underrättelse.....	6
2.2.2	Skriftlig underrättelse.....	7
2.3	Tilläggsprotokoll	8
2.4	Särskilt angående juridiska personer	8
3	Delgivningsformer vid skriftlig underrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB.....	10
3.1	Vanlig delgivning	10
3.1.1	Allmänt om delgivnings sättet	10
3.1.2	Delgivningstidpunkten	11
3.2	Muntlig delgivning	12
3.2.1	Allmänt om delgivnings sättet	12
3.2.2	Delgivningstidpunkten	13
3.3	Förenklad delgivning	13
3.3.1	Allmänt om delgivnings sättet	14
3.3.2	När kontrollmeddelandet ska skickas	15
3.3.3	Hur handlingen och kontrollmeddelandet ska skickas	15
3.3.4	Delgivningstidpunkten	16
3.3.5	Skäligt rådrum vid förenklad delgivning.....	16
3.4	Stämningmannadelgivning	17
3.4.1	Allmänt om delgivnings sättet	17
4	Delgivning utomlands	18
5	Delgivning genom ombud eller försvarare	20
5.1	Delgivning genom ombud	20
5.2	Delgivning genom försvarare	21
6	Checklista avseende slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB.....	22

Denna rättsliga vägledning ersätter handboken, med samma namn, utan några ändringar i sak.

1 Inledning

En grundläggande förutsättning för en rättvis rättegång är att den som är misstänkt ges möjlighet att försvara sig, något som förutsätter att den misstänkta och dennas försvarare beretts möjlighet att ta del av det som förekommit under förundersökningen.

Reglerna om s.k. **slutunderrättelse** (även kallad slutdelgivning) av en förundersökning följer av 23 kap. 18 a § rättegångsbalken (RB). Av nämnda lagrum framgår att den misstänkta och dennas försvarare har rätt att ta del av en brottsutredning när den har slutförts. De ska då **underrättas om rätten att ta del av utredningen och om att de har rätt att begära att förundersökningen kompletteras**. Den misstänkta får härigenom möjlighet att tillföra ärendet uppgifter som kan ha betydelse för frågan om lagföring skall ske. Syftet med bestämmelserna om slutunderrättelse är ytterst att förhindra ett obefogat åtal.

Vanligtvis är det polisen som ombesörjer att den misstänkta och dennas försvarare blir underrättade om att brottsutredningen är avslutad, men det är **åklagaren som bär ansvaret för att en korrekt slutunderrättelse skett innan beslut fattas i åtalsfrågan**. Detta ställer inte bara höga krav på åklagarens kunskap om de olika formerna för slutunderrättelse som är möjliga att använda, utan också på åklagarens kontroll av att en korrekt slutunderrättelse verkligen har skett.

Denna rättsliga vägledning redogör för hur slutunderrättelse kan ske och de olika former av delgivning av en skriftlig slutunderrättelse som kan tillämpas när så krävs enligt 12 b § andra stycket förundersökningskungörelsen (FUK). I slutet av vägledningen finns en **checklista** som ska kunna utgöra ett snabbt och enkelt stöd i handläggningen.

Denna rättsliga vägledning handlar alltså om vad som krävs för att det ska vara klart att den misstänkta har fått information om sin rätt till insyn i förundersökningen och sin rätt att begära kompletteringar. Däremot berör vägledningen inte hur långtgående den misstänkta och dennas försvarares rätt att ta del av förundersökningsmaterialet är och praktiska frågor kopplade till denna rättighet. I RåV 2022:26 *Den misstänktes rätt till insyn under en brottsutredning* behandlas, utöver frågor rörande partsinsyn, även vissa frågor hänförliga till bl.a. förundersökningsprotokoll.

2 Allmänt om slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a §

- När en förundersökning har slutförts har den misstänkta och dennas försvarare rätt att ta del av utredningen och i samband med det ges skälig tid att begära att förundersökningen ska kompletteras, s.k. skäligt rådrum. Åtal får inte väckas innan detta har skett.
- Den misstänkta och dennas försvarare ska underrättas om rätten att ta del av utredningen och om rätten att begära att förundersökningen kompletteras. Det är alltså inte nödvändigt att den misstänkta och dennas försvarare faktiskt tar del av utredningen.
- Om förundersökningen kompletteras före det att åtal väckts ska ny slutunderrättelse äga rum enligt 23 kap. 18 a § RB. Om komplettering sker efter åtalsbeslutet bör den tilltalade och dennas försvarare ges tillfälle att ta del av materialet innan detta ges in till domstolen.
- En underrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB kan lämnas muntligen eller skriftligen.
- Vid muntlig underrättelse aktualiseras inte reglerna om delgivning.
- Skriftlig underrättelse kan ske genom lösbrev men ska delges enligt delgivningslagens bestämmelser om det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader för det aktuella brottet.
- De delgivningssätt som är tillämpliga vid delgivning av en slutunderrättelse är vanlig delgivning, muntlig delgivning, stämmingsmannadelgivning och förenklad delgivning. "Spikning" eller kungörelsedelgivning får *inte* användas.
- Delgivning får inte ske på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet.
- Delgivningslagens regler gäller såväl fysiska som juridiska personer.
- Av förundersökningsprotokollet ska framgå när och på vilket sätt slutunderrättelse skett samt om den misstänkta eller dennas försvarare haft någon erinran mot förundersökningen. Det ska även framgå hur långt rådrum som getts den misstänkta och dennas försvarare.
- Åklagaren är ansvarig för att den misstänkta och dennas försvarare har blivit korrekt slutunderrättade och är därmed skyldig att kontrollera att så skett innan beslut i åtalsfrågan fattas.

2.1 Kortfattad bakgrund

Tidigare reglerades den misstänkta rätt till insyn i en förundersökning liksom frågor om slutunderrättelse och frågor om komplettering av förundersökning i 23 kap. 18 § RB. Genom en lagändring som trädde i kraft 1 april 2017 skedde en redaktionell förändring varvid regleringen i 23 kap. 18 § RB fördelades på tre lagrum; 23 kap. 18 §, 18 a § och 18 b §.

23 kap. 18 § RB reglerar underrättelse av misstanke vid förhör och den misstänkta rätt till insyn i en pågående förundersökning, s.k. successiv delgivning. Successiv delgivning innebär att den misstänkta och dennas försvarare har rätt att fortlöpande få ta del av vad som har förekommit vid undersökningen i den mån det kan ske utan men för utredningen och med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. Åklagare bör således alltid överväga om successiv delgivning kan ske.

23 kap. 18 b § RB reglerar den misstänkta och försvararens rätt att begära kompletterande utredning samt åklagarens möjlighet att, före åtal, hålla ett särskilt sammanträde med den misstänkta eller försvararen.

I 23 kap. 18 a § RB regleras den s.k. slutunderrättelsen, det huvudsakliga ämnet för denna vägledning.

2.2 Underrättelse om slutförd förundersökning

Regleringen i 23 kap. 18 a § RB innebär att undersökningsledaren, när denne slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig, ska underrätta den misstänkta och dennas försvarare om detta liksom om rätten att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Vidare ska undersökningsledaren informera den misstänkta och dennas försvarare om möjligheten att inom en viss angiven tid (rådrumstiden) begära att förundersökningen kompletteras. De ska alltså ges skälig tid för att ange den utredning de anser är önskvärd och i övrigt anföra det som de anser är nödvändigt. Vad som är skäligt rådrum får avgöras av åklagaren i det enskilda fallet med hänsyn tagen till bl.a. brottets karaktär, utredningens komplexitet och omfattning samt andra omständigheter. Åtal får inte beslutas innan fristen för att inkomma med synpunkter har löpt ut.

I 12 b § och 20 § FUK ges närmare anvisningar om hur slutunderrättelsen ska dokumenteras och utföras. Av bestämmelserna följer att det i förundersökningsprotokollet ska antecknas uppgift om underrättelse till en misstänkt och hans eller hennes försvarare enligt 23 kap. 18 a § första stycket RB, med uppgift om de krävt ytterligare utredning eller i övrigt velat anföra något. Vidare ska antecknas om den misstänkta och dennas försvarare tagit del av en underrättelse som har lämnats muntligen.

Det är primärt utredarens uppgift att tillse att den misstänkta och dennas försvarare underrättas om den slutförda förundersökningen på ett korrekt sätt och att redovisningen i protokollet av hur underrättelsen skett är tydlig. En utredning ska inte redovisas till åklagaren innan underrättelsen är fullgjord, rådrumstiden är passerad och eventuella kompletteringar är genomförda. Det är åklagarens skyldighet att kontrollera att underrättelsen faktiskt skett på ett korrekt sätt. Är de uppgifter som redovisas i förundersökningsprotokollet inte tillräckligt tydliga måste en fördjupad kontroll göras. Dessa kontroller bör dokumenteras. Åklagare och utredare har därmed ett gemensamt ansvar för att underrättelse om slutförd förundersökning hanteras på ett korrekt sätt, även om åklagaren bär det slutliga och övergripande ansvaret.

Det är viktigt att skilja på åtgärden att den misstänkta underrättas om att förundersökningen är avslutad och åtgärden att låta den misstänkta få ta del av det preliminära förundersökningsprotokollet. Det är inte nödvändigt att den misstänkta och dennas försvarare faktiskt tar del av utredningen även om det är lämpligt att de gör detta. Eftersom det inte krävs för fullgjord slutunderrättelse att den misstänkta och dennas försvarare faktiskt tagit del av förundersökningsprotokollet medför inte heller den omständigheten att materialet inte hunnit gås igenom någon automatisk rätt till förlängning av rådrumstiden.

I RåV 2022:26 *Den misstänktes rätt till insyn under en brottsutredning* behandlas, utöver frågor rörande partsinsyn, även vissa frågor hänförliga till bl.a. förundersökningsprotokoll.

2.2.1 Muntlig underrättelse

En muntlig underrättelse kan lämnas direkt till den misstänkta och dennas försvarare t.ex. vid ett telefonsamtal eller vid ett avslutande förhör givet att samtliga utredningsåtgärder då är genomförda.¹ Muntlig underrättelse om slutförd förundersökning kan användas oberoende av vilken straffskala som gäller för det aktuella brottet.

I princip krävs att utredningen är slutförd, dvs. att samtliga utredningsåtgärder kan redovisas i sin helhet för den misstänkta, för att de formella förutsättningarna för slutunderrättelse ska vara uppfyllda. Emellertid förekommer det – och har såvitt är känt accepterats av JO – att muntlig underrättelse fullgörs genom att den misstänkta vid förhör underrättas om att utredningen kommer att vara färdigställd vid en viss framtida tidpunkt och då finnas tillgänglig för den misstänkta och försvararen att ta del av på viss angiven plats. En förutsättning för att slutunderrättelse ska kunna ske på detta sätt är att utredningen är okomplicerad och att undersökningsledaren redan vid underrättelsetillfället kan överblicka vilket ytterligare material som

¹ JO 1992/93 s. 203.

kommer att tillföras utredningen. Så kan vara fallet när det som återstår för att brottsutredningen ska vara färdigställd är att analysbesked eller liknande inkommer. För att utgöra en författningsenlig slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB krävs att den misstänkta och försvararen får klart för sig när utredningen kommer att finnas tillgänglig och inom vilken tid de kan lämna synpunkter och begära komplettering av utredningen.² Om ytterligare utredningsåtgärder sker efter underrättelsetidpunkten ska ny slutunderrättelse ägas rum.

Om en underrättelse har lämnats muntligen till den misstänkta och dennas försvarare ska detta dokumenteras så att det framgår att och hur mottagaren har fått del av underrättelsen. Hur underrättelsen gått till kan dokumenteras antingen genom att den som lämnat underrättelsen gör en tjänsteanteckning eller på annat sätt. Det är till exempel möjligt att underrätta vid ett slutförhör med den misstänkta och då i förhörprotokollet redovisa att och hur underrättelsen om slutförd förundersökning lämnats. Det är viktigt att det inte råder några oklarheter om att en korrekt slutunderrättelse verkligen skett. Ett grundläggande krav är att det av anteckningen framgår när och på vilket sätt underrättelsen skett. I vissa fall kan det vara lämpligt med en kort redogörelse av förfarandet. Det bör också framgå hur långt rådrum som getts den misstänkta och försvararen. Det ska även tydligt framgå när den som underrättats har haft synpunkter på förundersökningen eller begärt komplettering. Anteckningen om slutunderrättelsen bör således präglas av noggrannhet och klarhet.

2.2.2 Skriftlig underrättelse

En underrättelse som lämnas skriftligen får sändas med posten (i lösbrev) om det inte är föreskrivet fängelse i mer än 6 månader för brottet och det inte av särskilda skäl kan antas att adressaten inte skulle få försändelsen på detta sätt. Särskilda skäl kan vara att det är känt att vederbörande inte öppnar sin post eller att han eller hon har flera och osäkra adresser.

Av 12 b § förundersökningskungörelsen följer att en underrättelse till den misstänkta ska delges om det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader för det aktuella brottet. Delgivning ska då ske enligt reglerna i Delgivningslagen (2010:1932).

Delgivningssätt ska alltid väljas med utgångspunkt från att sättet ska vara ändamålsenligt med hänsyn till handlingens innehåll och omfattning och medföra så lite kostnader och besvär som möjligt. Delgivning får inte ske på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet. Det är den myndighet som handlägger ett mål eller ärende som i

² Se Kommentaren till 23 kap. 18 a § RB (Lexino, 2019-09-01), JO 1967 s. 83 och JO 1996/97 s. 72.

allmänhet ska se till att delgivning sker och kontrollera att den har gått till på rätt sätt.

2.3 Tilläggsprotokoll

Efter underrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB kan den misstänkta och försvararen ange vilka ytterligare utredningsåtgärder de anser påkallade. Även åklagaren kan efter det att slutunderrättelse lämnats komma fram till att ytterligare utredning ska tillföras utredningen. När kompletteringen är klar ska den misstänkta och dennas försvarare underrättas om att kompletteringen av förundersökningen är avslutad och de ska beredas skäligt rådrom att gå igenom det nya utredningsmaterialet. Om kompletteringen sker innan åtal är väckt ska en ny slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB ske innan åtal får väckas, dvs. genom att underrättelsen lämnas muntligen eller skriftligen och i sistnämnda fallet genom delgivning om det är föreskrivet strängare straff än fängelse 6 månader för det aktuella brottet.³

Om komplettering sker efter det att åtal är väckt, följer av 23 kap. 23 § RB att vad som tidigare föreskrivits i 23 kapitlet RB i tillämpliga delar ska gälla även för sådan komplettering. Även om det inte finns någon ovillkorlig skyldighet att delge den misstänkta personen information om slutförd komplettering efter det att åtal väckts bör den misstänkta och dennas försvarare ges möjlighet att ta del av materialet innan det ges in till rätten.⁴

2.4 Särskilt angående juridiska personer

Enligt svensk rätt kan endast fysiska personer hållas straffrättsligt ansvariga för brott, dvs. juridiska personer kan inte inta ställning som misstänkt för brott. Vad gäller utredningar i anledning av en talan om företagsbot intar dock den juridiska person inom vars verksamhet en brottslig handling blivit begången en ställning som kan jämföras med en misstänkt, bl.a. i det avseendet att den juridiska personen ska underrättas om slutförd förundersökning i enlighet med 23 kap. 18 a § RB.

Delgivningslagens regler omfattar såväl fysiska som juridiska personer. Vid delgivning med en fysisk person är denne delgivningsmottagare. Om annan juridisk person än staten ska delges är en person som har rätt att företräda den juridiska personen delgivningsmottagare. Om flera är behöriga tillsammans är var och en av dem delgivningsmottagare.

Om styrelseledamöter eller andra personer endast får teckna den juridiska personens firma tillsammans är ändå var och en av dem delgivningsmottagare

³ JO 1989/90 s. 60.

⁴ SOU 1938:44 s. 296 och JO 1976/77 s. 99.

var för sig. Exempelvis ska underrättelsen lämnas till en styrelseledamot om det är fråga om ett aktiebolag och en bolagsman om det är fråga om ett handelsbolag.

En verkställande direktör i ett aktiebolag är alltid delgivningsmottagare. Det innebär att handlingen får lämnas till den verkställande direktören i ett aktiebolag även om han eller hon inte är behörig ställföreträdare. För att få veta vem som är behörig ställföreträdare för en juridisk person kan de register som räknas upp i 29 § delgivningslagen användas. Uppgifter om ställföreträdare kan även hämtas ur t.ex. stadgar, protokoll och stämmobeslut. Om ett aktiebolag saknar behörig ställföreträdare blir en styrelse-suppleant delgivningsmottagare. Delgivning med ett aktiebolag utan styrelse kan dock inte ske genom att handlingen överbringas till bolagets revisor.⁵

⁵ Högsta domstolens beslut den 18 mars 2005 i mål nr. Ö 3891-03.

3 Delgivningsformer vid skriftlig underrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB

3.1 Vanlig delgivning

Vid vanlig delgivning gäller följande:

- Underrättelser som ska delges jämlikt 23 kap. 18 a § RB skickas eller lämnas till delgivningsmottagaren.
- Bestämmelsen är teknikneutral och hindrar inte att underrättelsen skickas på elektronisk väg, dock med beaktande av dataskyddsförordningen (GDPR).
- När det gäller handlingens innehåll bör särskilt uppgifternas känslighet och om förundersökningen innehåller uppgifter som omfattas av sekretess beaktas och ställas i relation till hur säker överföringsmetoden är.
- Notera att inom Åklagarmyndigheten gäller att förundersökningsprotokoll inte i något fall får lämnas ut via e-post, om inte mottagaren är en mottagare vid annan myndighet som anslutit sig till SGSI-nätet och omfattas av det beslut som löpande hålls uppdaterat gällande "Godkända mottagare av sekretessklassad e-post".
- Delgivning sker när delgivningsmottagaren tar emot underrättelsen, oavsett på vilket sätt den har kommit honom eller henne till handa.
- Det vanligaste sättet att få bevis om att underrättelsen har kommit delgivningsmottagaren till handa är att han eller hon bekräftar mottagandet. Något formkrav på bekräftelsen uppställs inte.

3.1.1 Allmänt om delgivningssättet

Vanlig delgivning, som regleras i 16–18 §§ delgivningslagen, innefattar delgivningsförfaranden där handlingen bevisligen har kommit den sökta till handa. Delgivningen sker genom att en skriftlig underrättelse om slutförd förundersökning skickas eller överlämnas till den misstänkta och dennas försvarare. Bestämmelsen är teknikneutral vilket betyder att en skriftlig underrättelse kan skickas elektroniskt, t.ex. genom e-post eller sms, till delgivningsmottagaren. Delgivningssättet måste i det enskilda fallet bedömas som ändamålsenligt med hänsyn till handlingens innehåll och omfattning och under förutsättning att det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet. En slutunderrättelse innehåller sådana personuppgifter (uppgift om lagöverträdelse) att det som regel skulle strida mot GDPR att skicka informationen utan särskilda skyddsåtgärder. Om hand-

lingen omfattar personuppgifter och uppgifter om brott så klassas det som känsliga personuppgifter inom ramen för dataskyddslagstiftningen (oavsett om sekretess föreligger eller ej). Höga krav på säkerhet ställs när en handling innehåller känsliga personuppgifter. Myndighetens handbok för säker hantering av information beskriver tillåtna hanteringssätt. Detsamma gäller handlingar som omfattas av sekretess.

I tveksamma fall kan det vara lämpligt att kontakta delgivningsmottagaren innan handlingen skickas. Vid prövningen av att det inte är olämpligt att skicka handlingarna på elektronisk väg kan konstateras att en grundläggande förutsättning för att handlingen ska skickas på elektronisk väg är att myndigheten med tillräcklig grad av säkerhet vet att handlingen når delgivningsmottagaren på t.ex. en viss e-postadress. Myndigheten måste vid bedömningen också beakta risken för att andra än delgivningsmottagaren kan ta del av innehållet. Det kan därför finnas anledning att undvika att skicka handlingar på elektronisk väg till en adress som någon annan än delgivningsmottagaren har anvisat. Det motsatta gäller om delgivningsmottagaren anvisat en sådan överföringsmetod i det enskilda delgivningsärendet.⁶

Förundersökningsprotokoll får dock inte i något fall lämnas ut via e-post om inte mottagaren är en mottagare vid annan myndighet som anslutit sig till SGSI-nätet och omfattas av det beslut som löpande hålls uppdaterat gällande "Godkända mottagare av sekretessklassad e-post".

3.1.2 Delgivningstidpunkten

Vanlig delgivning sker när delgivningsmottagaren tar emot handlingen, oavsett på vilket sätt den har kommit honom eller henne till handa. Det är viktigt att dokumentera när underrättelsen skickades och när samt hur det bekräftats att den misstänkta mottagit underrättelsen.

Vid vanlig delgivning ska delgivningsmottagaren bekräfta att denne har mottagit den handling som ska delges.⁷ Det vanligaste sättet att få bevis om att handlingen har kommit delgivningsmottagaren till handa är att han eller hon bekräftar mottagandet, t.ex. genom att delgivningsmottagaren undertecknar ett mottagningsbevis eller delgivningskvitto och återsänder det. Delgivningsdatum är då den dag som den misstänkta angivit att underrättelsen mottagits alternativt den dag mottagningsbeviset/delgivningskvittot kommit åter till avsändaren.

Om bekräftelse sker per telefon kan det vara motiverat att ställa någon kontrollfråga till den person som utger sig för att vara delgivningsmottagare. För att bekräftelse per e-post ska kunna godtas bör i regel krävas att meddelandet avsänts från en adress som är känd eller som det finns en möjlighet att kontrollera innehavaren av i efterhand, t.ex. genom internet-

⁶ Prop. 2009/10:237 Ny delgivningslag, s. 238-239.

⁷ 6 § delgivningsförordningen (2011:154).

leverantören. Lagtexten lämnar även utrymme för att mottagandet bevisas på annat sätt än genom en bekräftelse från delgivningsmottagaren. Så kan t.ex. vara fallet om delgivningsmottagaren har tagit emot en handling som lämnats med bud men vägrat att bekräfta mottagandet genom att underteckna ett mottagningsbevis.⁸

3.2 Muntlig delgivning

Vid muntlig delgivning gäller följande:

- Muntlig delgivning sker genom att innehållet i den skriftliga underrättelsen läses upp för delgivningsmottagaren.
- Hela det innehåll som ska delges ska läsas upp.
- Handlingen ska skickas eller lämnas till delgivningsmottagaren om det kan ske och inte bedöms obehövligt.
- Bestämmelsen är plats- och teknikneutral.
- Bör endast användas när det är fråga om handlingar som har ett någorlunda kort och enkelt innehåll.
- Bedömning ska göras av den enskilda personens förutsättningar att ta till sig innehållet.

3.2.1 Allmänt om delgivningssättet

Då en underrättelse om slutförd förundersökning kan lämnas muntligen – formlost och utan delgivning av underrättelsen – är det praktiska intresset av att använda muntlig delgivning av slutunderrättelse begränsat.

Muntlig delgivning, som regleras i 19–21 §§ delgivningslagen, sker genom att innehållet i den handling som ska delges läses upp för delgivningsmottagaren. Bestämmelsen lämnar inte något utrymme för att läsa upp en del av handlingen och därefter hänvisa delgivningsmottagaren till att läsa resten av innehållet vid ett senare tillfälle.

Bestämmelsen är plats- och teknikneutral. Den kan t.ex. ske vid ett förhör, ett annat slags möte eller vid ett telefon- eller videosamtal. Det är viktigt att den som delger informationen förvissar sig om att det är rätt person man talar med och att detta dokumenteras.

I normalfallet ska myndigheten skicka eller lämna handlingen eller beslutet, sedan det har fått skriftlig form, till delgivningsmottagaren. Någon kvittering från delgivningsmottagaren krävs dock inte. Om det bedöms obehövligt att skicka eller överlämna handlingen bör dock tjänstemannen anteckna skälen för detta.

⁸ Prop. 2009/10:237 Ny delgivningslag, s.239.

När det gäller handlingens innehåll och omfattning kan noteras att det främst är i fråga om handlingar som har ett någorlunda kort och enkelt innehåll som muntlig delgivning bör användas. Bedömningen av omständigheterna kring delgivningen måste även göras utifrån den enskilda personens förutsättningar att ta till sig innehållet. Bl.a. måste alltså språkförbistring som kan föranleda behov av tolk, berusning eller kognitiv nedsättning beaktas. Det är viktigt att t.ex. i en tjänsteanteckning dokumentera hur den muntliga delgivningen gått till och vilken information som lämnats.

3.2.2 Delgivningstidpunkten

Muntlig delgivning har skett när innehållet har lästs upp för delgivningsmottagaren. Delgivningsmottagaren ska också informeras om att delgivning har skett.

3.3 Förenklad delgivning

Vid förenklad delgivning gäller följande:

- Förenklad delgivning förutsätter att delgivningsmottagaren har fått information av myndigheten om att delgivningssättet kan komma att användas i målet. Informationen om att förenklad delgivning kan komma att användas ska delges.
- Förenklad delgivning sker genom att underrättelsen jämlikt 23 kap. 18 a § RB skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att underrättelsen har skickats.
- Underrättelsen och kontrollmeddelandet ska skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress och de måste båda skickas till samma adress.
- Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får underrättelsen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress.
- Bestämmelsen är teknikneutral och hindrar inte att underrättelsen eller kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagaren på annat sätt än med post, dock med beaktande av GDPR.
- Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att underrättelsen skickades, om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att underrättelsen kommit fram inom denna tid.
- Skäligt rådrum börjar, såsom vid alla delgivningsformer, löpa först när delgivning har skett varför det är av vikt att kontrollera att en sammanblandning av tvåveckorsfristen och skäligt rådrum inte har skett.

3.3.1 Allmänt om delgivningssättet

Förenklad delgivning regleras i 22–26 §§ delgivningslagen och får användas av en myndighet vid delgivning av den som är part eller har liknande ställning i ett mål eller ärende, om denne fått information av myndigheten om att delgivningssättet kan komma att användas i målet eller ärendet. Informationen om förenklad delgivning och att sådan delgivningsform kan komma att nyttjas ska delges den misstänkta enligt delgivningslagens bestämmelser. De delgivningsformer som här kan komma i fråga är vanlig delgivning, muntlig delgivning, särskild delgivning med juridisk person och stämmningsmannadelgivning.

Det är enligt förarbetena olämpligt att använda förenklad delgivning om delgivningsmottagaren inte kan förväntas förstå vad som krävs av honom eller henne. Det kan alltså vara olämpligt att använda förenklad delgivning när den misstänkta har varit påverkad eller av annan anledning kan antas ha haft svårt att ta till sig innebörden av informationen om förenklad delgivning. Av nämnda förarbeten framgår att det i vissa fall kan vara olämpligt att använda förenklad delgivning under tid för sommarsemester och under jul- och nyårshelgerna. Vid lämplighetsbedömningen bör även beaktas det sätt på vilket handlingen och kontrollmeddelandet skickas och när det som delgivningen avser, t.ex. ett sammanträde, äger rum.⁹

En myndighet bör enligt förarbetena inte använda förenklad delgivning om parten särskilt har anmält att han eller hon kommer att vara bortrest under viss tid – oavsett vid vilken tid på året det gäller – under förutsättning att uppgiften kan bedömas som trovärdig och inte som ett försök att undandra sig delgivning.

I praktiken är det vanligt att information om förenklad delgivning överlämnas till den misstänkta i samband med ett förhör eller annat personligt möte. Delgivningen kan då dokumenteras till exempel genom en tjänsteanteckning eller genom att den misstänkta skriver sin namnteckning på ett exemplar av den skriftliga underrättelsen. Ofta tas denna handling in i förundersökningsprotokollet som bevis på att delgivning skett även om detta inte är ett krav. Det väsentliga är att det finns en notering om när och i vilket sammanhang den misstänkta informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas.

Förenklad delgivning sker sedan genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats. Med arbetsdag avses vardagar med undantag för allmänna helgdagar, midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

Som vid all delgivning ska det alltså göras en prövning av att det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet att använda

⁹ NJA 1999 s. 376.

förenklad delgivning. Det framgår av förarbetena att det kan vara olämpligt att använda förenklad delgivning om brottsmisstanken har ändrats sedan informationen delgavs eller om en ovanligt lång tid har förflutit sedan någon handläggningsåtgärd senast vidtogs i målet eller ärendet.

Observera att det i 33 kap. 6 § RB finns särskilda regler som gör det möjligt för tingsrätten att delge stämning genom förenklad delgivning om information om att förenklad delgivning kan komma att användas av tingsrätten delgetts vid ett personligt sammanträffande mellan den misstänkta och bl.a. åklagare, polis och andra anställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten m.fl. Det särskilda tillvägagångssättet i 33 kap. 6 § RB utgör grund för tingsrätten att göra avsteg från huvudregeln i 24 § delgivningslagen om att förenklad delgivning inte får användas vid delgivning av en handling som inleder ett förfarande, bl.a. stämningsansökan.

Polismyndigheten har lämnat närmare föreskrifter om förenklad delgivning i PMFS 2017:5, FAP 261-2.

3.3.2 När kontrollmeddelandet ska skickas

Kontrollmeddelandet ska alltid skickas närmast följande arbetsdag efter det att handlingen har skickats.

3.3.3 Hur handlingen och kontrollmeddelandet ska skickas

Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress. Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om en sådan adress finns och skiljer sig från den som använts när handlingen skickades. I detta sammanhang bör noteras möjligheten att vid förhör uppmana den misstänkta att anmäla en adressändring som inte är tillfällig. Vidare kan det vara lämpligt att uppmana den misstänkta att kontakta utredaren och meddela en längre planerad bortovaro eftersom det kan ha betydelse för den misstänkta möjlighet att få del av underrättelsen och att kunna ta del av utredningen innan åtal väcks.

Bestämmelsen är teknikneutral och hindrar inte att handlingen eller kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagaren på annat sätt än med post. En slutunderrättelse innehåller dock sådana personuppgifter (uppgift om lagöverträdelse) att det som regel skulle strida mot GDPR att skicka informationen utan särskilda skyddsåtgärder. Om handlingen omfattar personuppgifter och uppgifter om brott så klassas det som känsliga personuppgifter inom ramen för dataskyddslagstiftningen (oavsett om sekretess föreligger eller ej). Höga krav på säkerhet ställs när en handling innehåller känsliga personuppgifter. Myndighetens handbok för säker hantering av information beskriver tillåtna hanteringssätt. Detsamma gäller handlingar som omfattas av sekretess.

Med senast kända adress avses den adress som delgivningsmottagaren har anvisat eller, om så inte har skett, den adress som tidigare har använts i målet eller ärendet. Handlingen och kontrollmeddelandet måste skickas till samma adress.

3.3.4 Delgivningstidpunkten

Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid.

Av förarbetena framgår att det mest typiska exemplet på när förenklad delgivning inte kan anses ha skett är att delgivningshandlingen kommer i retur med postbefordringsföretagets påskrift att adressaten är okänd på angiven adress eller har flyttat utan att begära eftersändning.¹⁰ Om endast kontrollmeddelandet kommer i retur så kan detta i vissa fall tala för att inte heller handlingen har kommit fram dit den skickats. En annan situation är när delgivningsmottagaren hör av sig till myndigheten och uppger att kontrollmeddelandet men inte delgivningsförsändelsen har kommit fram. Om det inte finns särskild anledning att betvivla riktigheten i uppgiften, så har förenklad delgivning i ett sådant fall inte skett.

3.3.5 Skäligt rådrum vid förenklad delgivning

Rådrumstiden börjar löpa först när underrättelsen om slutförd förundersökning är delgiven, dvs. först två veckor efter det att delgivningshandlingen (slutunderrättelsen) skickades. Det är därför viktigt att tiden för skäligt rådrum inte bestäms på så sätt att ingen eller endast några dagar återstår av fristen efter delgivningstidpunkten. Om den som ska delges däremot återkommer under delgivningstiden och säger att denne inte har någon erinran att lämna så är det möjligt att väcka åtal för aktuell brottslighet så snart delgivningstiden löpt ut.

¹⁰ Prop. 2009/10:237 s. 244f.

3.4 Stämningmannadelgivning

Vid stämningmannadelgivning gäller följande:

- En behörig person lämnar underrättelsen på något av de sätt som anges i 32–37 §§ delgivningslagen och dokumenterar åtgärden.
- Notera att delgivning av underrättelse enligt 23 kap. 18 a § 1 st RB inte får ske genom s.k. spikning.
- Med hänsyn till kostnaden för stämningmannadelgivning bör andra delgivningsätt väljas i första hand.

3.4.1 Allmänt om delgivningsättet

Stämningmannadelgivning regleras i 31–46 §§ delgivningslagen.

Stämningmannadelgivning får utföras av stämningsman eller av den som är anställd vid bl.a. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket och vid auktoriserat delgivningsföretag. Delgivning får även utföras av personal vid t.ex. kriminalvårdsanstalt och häkte om den som ska delges är intagen där.

Vid stämningmannadelgivning sker delgivning genom att en person som har behörighet att utföra sådan delgivning lämnar handlingen som ska delges på något av de sätt som anges i 32–37 §§ delgivningslagen och dokumenterar åtgärden. Den som agerar delgivningsman ska redovisa att, när och hur den misstänkta delgivits underrättelse om slutförd förundersökning.

Vägrar den misstänkta att ta emot handlingen får den lämnas på platsen där den ska delges anträffas. Delgivningstidpunkten är den tidpunkt då handlingen överlämnas. Att använda sig av stämningsman eller ett auktoriserat delgivningsföretag kan vara kostsamt och bör nyttjas endast om ingen av de andra tre delgivningsformerna kunnat nyttjas. Att notera gällande stämningsman är att reglerna och delgivning genom s.k. spikning inte får tillämpas för delgivning av underrättelse enligt 23 kap. 18 a § 1 st RB.

Vid stämningmannadelgivning ska handlingen lämnas till delgivningsmottagaren om han eller hon påträffas. Vägrar delgivningsmottagaren att ta emot handlingen ska den lämnas kvar på platsen om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna.

4 Delgivning utomlands

Vid delgivning utomlands gäller följande:

- Direktdelgivning med en person som befinner sig i utlandet får endast ske i stater som tillåter sådan delgivning.
- I stater som inte godkänner direktdelgivning måste åklagaren ansöka om bistånd med delgivning av annan stat genom en ansökan om rättslig hjälp.
- En ansökan om bistånd med delgivning utomlands ska enligt huvudregeln sändas till Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Ansökningar om internationell rättslig hjälp kan skickas direkt till behörig myndighet inom Norden.
- För framställningar som görs till EU-stater med stöd av 2000 års EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål ska framställningar skickas direkt till den utländska behöriga myndigheten.

Vissa länder betraktar delgivning som myndighetsutövning och kräver därför att delgivning på det egna territoriet ska godkännas eller utföras av landets egna myndigheter. Av 3 § delgivningslagen framgår därför bl.a. att delgivning av en person som befinner sig i utlandet får ske endast i stater som tillåter sådan delgivning. Vid delgivning i utlandet får lagen på den utländska orten tillämpas, om det inte skulle strida mot svenska allmänna rättsprinciper.

Svensk myndighet får alltså inte direktdelge personer som vistas i en annan stat per post om sådan delgivning inte följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den andra staten tillåter det.

I stater som inte godkänner direktdelgivning får åklagaren ansöka om bistånd med delgivning av annan stat genom en ansökan om internationell rättslig hjälp. En sådan ansökan om bistånd med delgivning ska enligt huvudregeln sändas till Länsstyrelsen i Stockholms län, som är centralmyndighet för internationella delgivningsfrågor och mottagande organ för vissa ansökningar om bistånd med delgivning i Sverige, för vidarebefordran till den andra staten (jfr 3 § Förordning [2013:982] om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige). BIRS ska således inte kontaktas i anledning av detta. Information om vad som gäller i förhållande till specifika länder hittar du på Länsstyrelsen i Stockholms hemsida.¹¹

¹¹ Delgivning till utlandet Praktisk vägledning för dig som arbetar på en domstol eller en annan svensk myndighet. Publicerad år 2017.

I många fall kan emellertid ansökan skickas direkt till behörig myndighet i den andra staten. Så är fallet när det gäller en ansökan om rättslig hjälp som ska skickas till:

- Danmark, Finland, Island eller Norge (jfr art 1 i den nordiska överenskommelsen från 1974 om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (SÖ 1975:42) samt 4 § Förordning (2013:982) om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige)
- annan stat som har medgivit detta förfarande i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, eller
- annan stat som tillåter detta (även utan en överenskommelse).

För framställningar till en EU-stat som görs med stöd av 2000 års EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål ska framställningar skickas direkt till den utländska behöriga myndigheten. På Europeiska Juridiska Nätverkets (EJN) sida kan man få information om vilken myndighet som är behörig att motta en ansökan om internationell rättslig hjälp, samt även få kontaktuppgifter till denna. Notera att artikel 5 i EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål från 2000 har en bestämmelse om att direkt-delgivning per post av rättegångshandlingar inte anses omfatta åklagares delgivningsbehov av förundersökningshandlingar.¹²

Vidare är principen att delgivning som har skett enligt lagen på den utländska orten ska godtas, om inte sådan delgivning skulle strida mot svenska allmänna rättsprinciper (jfr prop. 1970:13 s. 125). Det innebär att delgivning inte får ske på ett sätt som t.ex. skulle anses utgöra en kränkning av en parts rätt till en rättvis rättegång (jfr artikel 6 i Europakonventionen).¹³

En mer utförlig beskrivning av vad som gäller vid en begäran om rättslig hjälp till/från ett annat land finns i Räv *Internationell rättslig hjälp i brottmål* rättslig hjälp i brottmål.

¹² I propositionerna rörande konventionen och dess föregångare Schengenkonventionen omnämns inte åklagares behov av att delge förundersökningshandlingar såsom förundersökningsprotokoll eller strafföreläggande. Däremot klargörs att "Åklagares skyldighet att översätta handlingar som skickas till personer utomlands är oreglerad". Uttalandet i propositionen torde innebära att konventionens bestämmelser om direktdelgivning per post inte omfattar åklagares delgivningsbehov av förundersökningshandlingar, som därför inte anses vara rättegångshandlingar. Se Räv *Internationell rättslig hjälp i brottmål*, sid 73-74.

¹³ Prop. 2009/10:237 Ny delgivningslag sid 230-231.

5 Delgivning genom ombud eller försvarare

Vid delgivning med en fysisk person är denne delgivningsmottagare. Om annan juridisk person än staten ska delges är en person som har rätt att företräda den juridiska personen delgivningsmottagare.

Har den som ska delges ett ombud som är behörigt att ta emot handlingen är även ombudet, enligt 15 § delgivningslagen, delgivningsmottagare. Behörigheten framgår av ombudets fullmakt. Det är därmed rättsligt möjligt att delge den misstänkta personen en slutunderrättelse genom dennas rättegångsombud under förutsättning att förfarandet är lämpligt utifrån de rätts-säkerhetsaspekter som ska beaktas före åtal. Det är dock inte möjligt att delge slutunderrättelsen genom den som är ombud enligt särregleringen om fullmakt för godkännande av strafföreläggande i 48 kap. 10 § RB.

En försvarare – offentlig eller privat – har dock *inte* denna behörighet om denna inte också har ställning som ombud genom en fullmakt från sin klient. En slutunderrättelse ska enligt bestämmelsens ordalydelse riktas till både den misstänkta och dennas försvarare.

5.1 Delgivning genom ombud

Ett rättegångsombud, dvs. den som har rättegångsfullmakt, får som huvudregel ta emot delgivning för den som har utställt fullmakten.¹⁴ Fullmakts-givaren kan endast inskränka ombudets rätt att ta emot delgivning av stämning, se 12 kap. 15 § RB. Ombudet kan dock inte vara delgivnings-mottagare om handlingen innehåller ett föreläggande att den som ska delges ska fullgöra något personligen. Det kan t.ex. vara fråga om att inställa sig personligen till ett sammanträde (dvs. ej kallelser att inställa sig personligen eller via ombud) eller att fullgöra något vid äventyr av vite. En slutunder-rättelse avser inte ett föreläggande om att göra något personligen eller vid äventyr av vite, den kan därmed delges med den misstänkta rättegångs-ombud.

Bestämmelsen innebär emellertid inte att endast ombudet är delgivnings-mottagare. Det finns således ett utrymme att välja om handlingen ska lämnas till ombudet eller till den som är misstänkt. Ett exempel på när det kan vara motiverat att lämna handlingen till en annan delgivningsmottagare än om-budet är om det framkommer att det föreligger samarbetssvårigheter mellan den som ska delges och ombudet eller om det är oklart om fullmakten har

¹⁴ 12 kap. 14 § 1 st. 2 p. RB.

återkallats.¹⁵ Lämnas handlingen till annan än ombudet bör ombudet under-
rättas om delgivningen.

5.2 Delgivning genom försvarare

En offentlig försvarare är inte behörig att ta emot handlingar som ska delges
den misstänkta om inte försvararen har fått en fullmakt från sin klient.
Huvudregeln är även att en underrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB ska riktas
till den person som ska nås av den, dvs. både försvararen och den som är
misstänkt.

JO har emellertid uttalat att det inte kan uteslutas att det i vissa fall – t.ex. i
en situation där myndigheten har misslyckats med att utröna den misstänkta
adress eller hemvist – kan godtas att underrättelsen, efter överenskommelse
med den offentliga försvararen, överlämnas till den misstänkta genom för-
svararen. Försvararen har emellertid inte någon skyldighet att utföra denna
uppgift.¹⁶ För att underrättelse ska anses ha skett i ett sådant fall krävs att
Polismyndigheten inhämtar en bekräftelse från försvararen om att under-
rättelsen har lämnats vidare till den misstänkta. Om en advokat uppger att så
har skett bör man kunna godta hans eller hennes uppgift utan vidare kon-
trollåtgärder.¹⁷ I denna situation äger inte delgivning rum med försvararen,
utan med den misstänkta via försvararen. Det aktuella förfarandet kan
således sägas vara en form av vanlig delgivning enligt 16–18 §§ delgivnings-
lagen.

¹⁵ Prop. 2009/10:237 s. 237.

¹⁶ JO 1992/93 s. 202.

¹⁷ JO 1043-2009, beslut 2009-12-11.

6 Checklista avseende slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB

Generellt

- Kontrollera att utredningen var slutförd vid tidpunkten för slutunderrättelse.
- Kontrollera att ny slutunderrättelse skett vid kompletterande utredning i tilläggsprotokoll *före* åtal.
- Vid kompletterande utredning i tilläggsprotokoll *efter* åtal bör den misstänkta och dennas försvarare ges möjlighet att ta del av materialet innan det ges in till rätten varför detta bör kontrolleras.

Vid muntlig underrättelse

- Muntlig underrättelse ställer inte krav på delgivning.
- Om muntlig underrättelse använts i samband med förhör ska kontroll ske dels av att det inte gjorts några ytterligare utredningsåtgärder än de som meddelats den misstänkta i samband med aktuellt förhör, dels av att den misstänkta givits en tidpunkt att faktiskt kunna ta del av hela utredningen samt skäligt rådrom därefter.
- Slutunderrätta den misstänkta på nytt både om det genomförts fler utredningsåtgärder än de aviserade vid muntlig underrättelse och om tilläggsprotokoll upprättats.

Vid skriftlig underrättelse

- Kontrollera brottets straffskala. För brott med mer än sex månaders fängelse i straffskalan ska slutunderrättelsen delges i enlighet med delgivningslagens regler.
- Kontrollera att delgivning skett av slutunderrättelsen och inte förundersökningsprotokollet.
- Kontrollera att slutunderrättelse delgivits först när hela utredningen är klar.
- Kontrollera vilken delgivningsform som använts, att delgivningen är rättsligt korrekt och att delgivningen dokumenterats på ett tydligt sätt i förundersökningsprotokollet. Vid oklarheter i förundersökningsprotokollet kan en kontakt tas med utredaren i ärendet. Har delgivning

skett på ett korrekt sätt kan den bristande dokumentationen avhjälpas via en tjänsteanteckning i Cåbra före åtal. Detta för att det i efterhand ska kunna kontrolleras att åklagaren säkerställt att underrättelsen gått rätt till innan åtal väcks.

- Kontrollera att skäligt rådrum getts, särskilt vid förenklad delgivning.
- Om slutunderrättelse, efter överenskommelse, delges via försvararen ska skälet för detta anges och dokumentation finnas som visar att utredaren kontaktat försvararen för bekräftelse att och vid vilken tidpunkt underrättelse med den misstänkta skett.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN